

Ker se bodo realije v prihodnje le v slovenščini podučevale, prebavila se bodo po mojih mislih naznačena tvarina prav lahko; nadejati se je pozitivno sigurnostjo, da si bodo učenci dovršivši ljudsko šolo, toliko temeljitega znanja v realijah pridobili, da je bodo v praktičnem življenji v raznih okolištinah uspešno uporabiti mogli. X.

O javnih preizkušnjah in darilih v ljudskeji šoli.

(Spisal in govoril pri letošnjem občnem učiteljskem zborovanji, v 28. dan maja t. l. v Ricmanjih

Kr. Bogatec.)

(Dalje.)

Ako ovo spomenjeno načelo razmotravamo, dozdelo se nam bude vedno težje, vzlasti pa, ako mislimo na jednorazredne šole, kakor se nahajajo tū v Istri v obče, namenjene Slovanskeji národnosti. Pomisliti moramo, da na jednorazrednicah, ostanejo otroci večkrat po dve leti, če ne po tri v jednem in istem oddelku. A darila dajajo se navadno po oddelkih in sicer najboljším, rekše, istim, kateri so v istem šolskem letu naj bolj napredovali. — To se nam pokaže v tem slučaju: mislimo si učenca tretje leto v drugem oddelku; ima naj boljše šolsko sporočilo; vstopi v tretji oddelek, in se ne more drugače, kakor, da se takemu podeli konecletno darilo.

V istem, drugem, oddelku se nahaja drug učenec, še le prvo leto, ki se je v istem letu v priméri s prvim po svoji darovitosti, več naučil; a toliko vender ní zmagal, in tudi zakon sam ne térja, da bi po jednem letu vstopil v tretji oddelek, in darila mu ne moremo dati, ker moramo še druge obdarovati, ki so bili tudi pridni in le dve leti v drugem oddelku, ter vstopijo v tretji. Takó, torej, more pričakovati darila še le drugo leto. Ako bi ga i prvo leto obdarovali in drugo ne, da bi ga samo golo pohvalili, rekši: Ti si bil tudi letos priden, ali darila ne dobiš, ker moram tudi druge obdarovati, ki so bili tudi pridni in tū si užé takó lani prejel, — s tem bi si mislil učitelj: Jaz sem napravil prav, in vest mi nič ne očita. Nam se to dozdeva; ali izvestno trdim — v otrokovem srcu ní takó; ono ní v pravem stanji; otrok, oziroma deček ali deklica, si ne more in prav istinito ne more misliti, da je to prav. Kajti — priden sem bil in kot tak, če so vredni ali zaslužiyo drugi, ki so bili pridni, zaslužim tudi jaz.

Kakor v drugem oddelku, takó se pripeti v drugih, osobito pa v četrtem oddelku, kjer se nahajajo užé precejšno razvitega razuma učenci, koji opazujejo učiteljevo dejanje, ter vejo užé dobro presojsati. Torej še pri vsej toli dobri volji ne more učitelj primérno nagradovati, kajti ní takó lahko, kakor bi se mislilo, presoditi istinito in pravo stopinjo pridnosti mej toliko množico učencev razdeljenih v razne oddelke. O tem, spomenjam na Lóche-jev izrek, gledé individuvalne vzgoje. — Da; ni mogoče sè vso dobro pazljivostjo natančno in popolno poznati posamezna svojstva učečih se individuvalov. O! kolikokrat se marsikoji gosp. profesor še celó v srednjih šolah, pri manjšej množici in pri razvitejši mladini goljufa o tem. Vpliva li to ugodno na dotičnega? Torej, kaj pa potem, da ne učitelj dobro in resnično pogodi pravo pri obdarovanju pojedinca? Kaj si more misliti učenec, ko se čuti tako goljufanega? kajti on si ne more misliti, da ne bi učitelj o tem prav pogodil — temveč le, da je prevarjen! in če ne poprej, čuti tedaj, da je na svetu tudi prevara, kakor sicer tudi je, ali več vpliva nanj to, da je prevarjen od svojega učitelja, da more prevaro upotrebiti tudi njegov prosvetnik sam, kateri ga je tolikrat svaril in opominjal proti tej hibi človeštva.

Nam bi se zdelo to malenkost, ali pomislimo na minulost, ter bodé najbrže marsikoji nas se domislil onega časa, v katerem je bil mogoče dozdevno tako prevarjen,

da se je čutil tužnega tako, da tega nikdar ne pozabi, da ne pozabi te prevare in učitelja svojega. — To so torej vtisi, ki ne vplivajo povoljno-vzgojno, na dušo otrokovo. V njegovem srcu se sedaj izcimi nezaupnost in neposlušnost do učitelja — in če je dečko nadarjen (kajti le tacega si moramo vedno misliti), vzporodi se mu želja, da tudi on mora v bodoče biti obdarovan, a to, le — da dobí dar javno, torej želja in le gola želja po mamilu in ne za pravo svrho; a to ni več vzpodbuja pouku, tudi ni več častiljubivost — to je častiželjnost.

Izvestno mi se bo oporekalo z opazko: da tacih otrok je le malo, da bi to razvideli. Jaz pritrdim temu; a pazimo temveč na te, da se nam ohranijo v bistrem studencu, čistih izvorih mišljenja, da napravimo iz njih — ljudi prave, toli potrebne možé. — Ozrimo se sedaj v obzor življenja, človeštva valovito pot. V opazovanji pojavljajo se nam različna svojstva bitij, ki česče imajo odločilno svrho v učinkih njihovega delovanja na pozorišču svetnem.

Uvérjeni smo, da častiželjnost posameznikov v dosego kojih namenov nas goljufa; a njihove čine čutimo in to česče še prehudo čutimo. Potreba a še večkrat pohlep po boljšem stanu, boječnost zroja in boja, nekrepnost samostojnosti to so včasih a le včasih pravim, nehotni a častiželjnost vedno potem pripomoček — klečeplastva, ki se v novejšem času tem bolj prostira, čim se ono bolj skriva, pod neko krinko, katero bi nekoji radi imenovali — politiko. Torej v vseh rečeh i svojstva človeška morajo imeti pri pojedincu svoje meje, ki se jih opaža v harmonični zvezi, v duševnej koncentraciji.

Dobro moramo paziti pri vzgoji častiljubja, da ne zagazimo v provzbujó častiželjnosti, katero moramo si prizadevavati, da jo užé v káli zamorimo.

Kakor se je lahko razvidelo iz promotrovanja tega slučaja, také bi jih lahko i več navedel, ki ne vzbujajo po namenu, rekše, le ljubezen in veselje do pouka in dobrega glasú, temveč tudi in večkrat samo to, namreč častiželjnost.

Naj mi bo dovoljeno navesti še drugi slučaj, da baš ta izrek še bolj ukrepim.

Dogodí se, da nekoji učenci ali po svoji darovitosti ali na drugi način, so tako srečni, da skora vsako leto dobé tako imenovane „premije“. — Resnica je torej, da pri tacih ne vzbujamo s tem več veselja do pouka, mariveč le golo častiželjnost; kajti večkratno ponavljanje jedne stvari vzbuja le željo. Kakor pri teh slično se godí tudi pri drugih slučajih. — Iz tega tudi razvidimo, ka si nekoji učenci ob času njihovega šolanja pridobé celo kopo knjig. Tù mi nastane sedaj — praktična korist in vrednost daril. Knjige, ki jih učenci dobé v darilo, naj pa bodo učencem res v pouk in veselje.

Kolikokrat se pri nevednem ljudstvu rabi šiba brez potrebe in haska, a še večkrat se je ne rabi za veliko potrebo. — So nekateri roditelji, da si veliko mislijo od svojih otrok; namreč smatrajo jih za dobre glavice, čeprav je baš obratno. Takó se dogodí, da otrok tacega očeta pride domu koncem leta brez darila. Vsled tega nastane domá ne samo karanje, ampak tudi mnogokrat — ples sè šibo, ker oče si ne more misliti, kako neki ne bi bil njegov sin „premijant“. — Take kazni pa ne vplivajo dobro na plemenitev srca. Večkrat se taki roditelji tudi spusté na učitelja rekši, da ima ta na njega káko osobno jezo in vsled tega, da ne bodo več v bodoče pošiljali v šolo svojih otrok i. t. d. Torej, kakor vidimo, imajo malenkostne reči včasih več vzrokov a vsled tega i mnogo vpliva. — Nagraduje se učence koncem leta pri javnih šolskih skušnjah, o katerih hočem sedaj izpregovoriti.

(Dalje prih.)